

УДК 634.2:631.541.1:631.96

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПІДЩЕП КІСТОЧКОВИХ ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР СЕРІЇ KRYMSK® У ПРОМИСЛОВИХ НАСАДЖЕННЯХ УКРАЇНИ

О.А. КІЩАК, доктор с.-г. наук, ст. наук. співробітник, зав. відділом

Ю.П. КІЩАК, кандидат с.-г. наук, ст. наук. співробітник

Інститут садівництва (ІС) НААН України, Київ-27, вул. Садова, 23, e-mail: sad-institut@ukr.net

За результатами комплексних досліджень в Україні, які понад 30 років проводяться в Інституті садівництва НААН та мережі його наукових установ з клоновими підщепами для кісточкових культур, отриманими на Кримській дослідно-селекційній станції (ДСС) Північно-Кавказького зонального НДІ садівництва і виноградарства (ПКЗНДІСiВ), узагальнено інформацію щодо найбільш популярних з них за кордоном (серія Krymsk®) і визначено перспективи їх подальшого використання у промислових насадженнях основних зон плодівництва нашої країни.

Ключові слова: підщепи, кісточкові культури, розмноження, приживлюваність, сумісність, сила росту, скороплідність, продуктивність, вихід стандартних саджанців.

На сьогодні у практиці світового промислового садівництва широко застосовуються підщепи: для яблуні – серії Geneva®, для вишні та черешні – Gisela®. Останнім часом в іноземних публікаціях дедалі частіше з'являються повідомлення щодо використання підщеп серії Krymsk®5, Krymsk®6 та інших з такою назвою.

Поява нової серії підщеп Krymsk® пов'язана з тим, що в Бюро з патентів і товарних знаків США було видано патент USPP15723 P3 від 19 квітня 2005 р. на підщепу ВСЛ-2. В ньому автором винаходу оголошено Геннадія Єрьоміна, а початковим власником патенту – Кримську дослідно-селекційну станцію (Російська Федерація) [18]. У подальшому в зазначеному бюро Г. Єрьомін запатентував підщепи ВВА-1, ВСВ-1, Кубань 86, ЛЦ-52 та інші. Для зручності просування на ринку США автор вирішив об'єднати ці підщепи в окрему серію та запатентувати її у вигляді товарного знаку Krymsk® за назвою місця, де вони були виведені.

Підщепи Кримської дослідно-селекційної станції ВНДІР (нині Державна наукова установа «Кримська дослідно-селекційна станція» Державної наукової установи «Північно-Кавказький зональний науково-дослідний інститут садівництва і виноградарства» Російської академії сільськогосподарських наук) широко вивчалися в наукових мережах Австралії, Іспанії, Нідерландів, Німеччини, Польщі, США, Туреччини, Франції, Чехії, Чилі [4]. В публікаціях учених цих країн вони переважно іменуються відповідно до запатентованої товарної назви. У зв'язку з цим назву підщеп серії Krymsk® почали широко використовувати виробники садивного матеріалу та плодів кісточкових культур [17]. Неординарність даної серії полягає в тому, що це підщепи не однієї культури (як для яблуні Geneva®) або групи порід за сумісністю (як для вишні та черешні Gisela®), а для всіх основних кісточкових культур.

Слід зазначити, що в ІС НААН ще на початку 80-х років минулого століття М.С. Шевчук заклав маточно-живцеві насадження клонових підщеп кісточкових культур селекції Кримської дослідно-селекційної станції та започаткував їх вивчення. Згодом такі дослідження було розгорнуто в наукових установах мережі інституту. Відтоді і до нинішнього часу в наукових та науково-популярних публікаціях, як в Україні, так і в країнах СНД їх оригінальні назви позначали-

ся лише кирилицею. Вивченням цих підщеп у різних зонах плідництва України займалися Н.В. Шевчук, Ю.П. Кішак, О.М. Бабій, С.О. Васюта, О.А. Кішак, В.А. Соболев, В.А. Скрыга, О.М. Сухойван (ІС НААН), Т.М. Барабаш, Г.А. Кінаш (ІЗС НААН, тепер Мелітопольська ДСС ІС НААН), С.І. Оратівський (Інститут АПВ Карпатського регіону), М.М. Цвільов (Сумська ДСС ІС НААН), О.І. Сотник (Кримська ДСС ІС НААН).

У практиці промислового плодового розсадництва найважливішим показником придатності вегетативно розмножуваних підщеп для використання в інтенсивних технологіях є їх сумісність з сортами-прищепами. Щодо кісточкових культур ці підщепи за сумісністю розділяють на дві групи: перша – для сливи, абрикоса, персика, мигдалю, друга – для вишні та черешні. Тому для зручності використання відомостей стосовно підщеп серії Krymsk® розділимо їх на дві групи та узагальнимо наявну інформацію про їх основні господарсько-біологічні особливості і перспективи подальшого застосування у промислових насадженнях України.

На підставі багаторічних досліджень, проведених в основних зонах плідництва нашої країни, можна зробити узагальнюючий висновок стосовно того, що для промислового вирощування всіх підщеп серії Krymsk® кращими способами є розмноження зеленими живцями, в культурі *in vitro* та в окремих випадках горизонтальними відсадками. Розмноження напівдерев'янілими і здерев'янілими живцями та в маточнику вертикальних відсадків на даний час економічно не вигідно, тому необхідно провести додаткові дослідження стосовно вдосконалення технології промислового вирощування підщеп вищезазначеними способами.

Наводимо характеристику підщеп, які належать до першої групи.

Krymsk®1 / ВВА-1 (*P. tomentosa* x *P. cerasifera*) – напівкарликова, для персика, сливи та абрикоса. Відзначається високою адаптивністю до ущільнених ґрунтів і перезволоження, добре переносить короткочасне затоплення навіть у період вегетації. Коренева система добре розвинута, що забезпечує достатню якість дерев у саду. Не досить посухо-, зате високоморозостійка (-14°C). Кореневої порослі не утворює. Толерантна до нематод, не стійка до кореневого раку та хлорозу, проте стійка до інших хвороб, у т.ч. кореневої гнилі. Ця підщепа добре розмножується зеленими живцями (79,5%), а також в культурі *in vitro*.

Добре сумісна практично з усіма районованими сортами персика, сливи й абрикоса. Вихід стандартних саджанців останнього у другому полі розсадника від числа заокульованих підщеп становить 86,4 %. Накопичено також позитивний досвід вирощування стандартних саджанців абрикоса за один рік з використанням Krymsk®1 як інтеркаляра в умовах закритого ґрунту.

Об'єм крони дерев цієї культури на Krymsk®1 на 58% менший ніж на сіянцях жерделі, тобто вони є напівкарликовими та придатними для створення інтенсивних насаджень. Підщепа залежно від сорту на 1-2 роки прискорює вступ дерев у плодоношення. Продуктивність їх на 1 м³ об'єму крони в період росту і плодоношення в 1,7-3,1 раза вища, ніж на насінневих підщепках, отже вони є високопродуктивними.

Krymsk®1 позитивно зарекомендувала себе в умовах помірного клімату Лісостепу та Полісся України, але за посушливого літа спостерігається різке зниження продуктивності дерев у саду. Це пов'язано з невисокою посухостійкістю цієї підщепи, яка потерпає від високих температур навіть при зрошенні, що створює проблеми з її використанням при закладанні промислових насаджень вищезазначених культур у Степу.

Строк експлуатації інтенсивних садів – до 15 років, рекомендована щільність садіння в них – 1000-1250 дер./га [1, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 14].

Krymsk®2 / ВСВ-1 (P. Incana x P. tomentosa) – напівкарликова, для сливи. Стійкіша до недостачі вологи, ніж ВВА-1, і порівняно стійка до надлишку вапна у ґрунті, проте не переносить його перезволоження та затоплення.

Коренева система добре розгалужена, що забезпечує достатню якість і високу продуктивність дерев, високоморозостійка (на рівні ВВА-1), стійка до кореневого раку, хлорозу та інших хвороб. Добре розмножується зеленими живцями (82%), а також в культурі *in vitro*. Сумісна з районованими сортами сливи. Однак сумісність її з багатьма районованими сортами абрикоса, персика та нектарина у другому полі розсадника недостатня. Це стримує її використання у практиці промислового вирощування цих культур, оскільки вимагає для них ретельного добору сумісних сортів. Водночас вихід стандартних саджанців сливи у цьому полі від числа закультивованих підщеп складає 80,7 %.

Об'єм крони дерев цієї культури на 51% менший, ніж на сіянцях аличі, тобто вони є напівкарликовими та придатними для створення інтенсивних насаджень. Підщепа залежно від сорту на 1-2 роки прискорює вступ дерев сливи у плодоношення. Продуктивність їх на 1 м³ об'єму крони у період росту і плодоношення в 1,5-2,6 раза вища, ніж на насінневих підщепах, тобто вони є високопродуктивними.

Отже, враховуючи високу посухостійкість цієї підщепи і сумісність з сортами сливи, вона є перспективною для закладання садів цієї культури у Степу. Строк експлуатації інтенсивних насаджень на ній – до 15 років, рекомендована щільність садіння – 1000-1250 дер./га [1, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 14].

Krymsk®9/ Алаб-1 (P. cerasifera x P. armeniaca) – середньоросла, для абрикоса та сливи, виділяється високою пристосованістю до ущільнених і перезволожених ґрунтів і за цією ознакою наближається до сіянців аличі. Морозостійкість кореневої системи невисока (-10°C). Стійка до нематод, кореневого раку та інших хвороб.

Добре розмножується зеленими живцями (78,4%), а також в культурі *in vitro*.

Сумісна з районованими сортами абрикоса та сливи. Вихід стандартних саджанців абрикоса у другому полі розсадника від числа закультивованих підщеп дорівнює 81,2%. Нагромаджено також позитивний досвід вирощування стандартних саджанців абрикоса за один рік з використанням Krymsk®9 як інтеркаляра в умовах закритого ґрунту.

Об'єм крони дерев абрикоса на 37% менший, ніж на сіянцях жерделі, тобто вони є середньорослими та придатними для створення інтенсивних насаджень. Названа підщепа прискорює вступ дерев у плодоношення на 1-2 роки. Продуктивність їх на 1 м³ об'єму крони в період росту і плодоношення в 1,2-1,8 раза вища, ніж на насінневих підщепах, отже, вони є середньопроductивними.

Враховуючи невисоку морозостійкість кореневої системи Krymsk®9 перспективна для створення насаджень абрикоса та сливи в Степу України.

Строк експлуатації інтенсивних садів на ній – 16-18 років, рекомендована щільність садіння – 667- 889 дер./га [4, 5, 6, 7, 11].

Krymsk®86/ Кубань 86, АП-1(P. persica x P. cerasifera) – сильноросла, для сливи, персика та абрикоса. Високостійка до ущільнених і перезволожених ґрунтів, порівняно стійка до над-

лишку вапна в них, стійка до нематод, цитоспорозу та кореневої гнилі, посухостійка. За цими ознаками наближається до сіянців аличі. Коренева система добре розвинена, що забезпечує якість дерев у саду, але її морозостійкість слаба ($-8\dots-10^{\circ}\text{C}$). Не утворює кореневої порослі. Деревина на цій підщепі стійка до ґрунтових нематод, особливо на ділянках, де раніше ріс персик. Вона добре розмножується зеленими живцями (77,7%), а також в культурі *in vitro*.

Добре сумісна з районуваними сортами персика. Вихід стандартних саджанців цієї культури у другому полі розсадника від числа заокуліруваних підщеп становить 80,3%. Поряд з тим, у розсаднику виявлено несумісність Krymsk®86 з сортами сливи Баллада, Кабардинская ранняя і Сіняя птіца, а також абрикоса Колгоспний, Поліський крупноплідний та Лютезький (неміцне зростання деревини, яке непомітне під час викопування саджанців у другому полі розсадника, але проявляється лише у три-чотирирічних деревах у саду у вигляді масових відламів у місці щеплення). Тому щоб уникнути збитків під час закладання насаджень абрикоса, необхідно мати достовірну інформацію щодо поведінки дерев конкретного сорту на цій підщепі в саду на четвертий-п'ятий рік після садіння. Krymsk®86, зважаючи на її високу стійкість до цитоспорозу, є також перспективною як штамбоутворювач для слабозимостійких сортів абрикоса, персика та сливи.

Деревина персика на ній за силою росту аналогічна до щеплених на районуваних насінневих підщепах. Проте вони відзначаються скороплідністю та високою врожайністю. Забезпечують продуктивність на 1 м^3 об'єму крони в період росту і плодоношення в залежності від сорту в 1,2-1,5 рази вищу, ніж деревина на насінневих підщепах), тобто є середньопродуктивними.

Однак зважаючи на цінні господарсько-біологічні ознаки цієї підщепи, зокрема високу посухостійкість, стійкість до всіх видів ґрунтових нематод та ін., її можна широко використовувати при створенні промислових насаджень персика та сливи, передусім у зоні Степу України.

Строк експлуатації інтенсивних садів на Krymsk®86 – 20-22 роки, рекомендована щільність садіння – 416-500 дер./га [1, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 15].

Krymsk®99/ Еврика 99 ((*P. besseyi* x *P. salicina*) x *P. cerasifera*) – середньоросла, для персика, сливи та абрикоса. Стійка до важких щільних і перезволожених ґрунтів, кореневої гнилі та інших хвороб. Коренева система морозостійка (-12°C). В саду не утворює кореневої порослі. Підщепа відмінно розмножується зеленими живцями (92,5%), а також в культурі *in vitro*.

Добре сумісна з районуваними сортами вищезазначених культур, проте ряд сортів нектарина проявив несумісність з цією підщепою. Вихід стандартних саджанців абрикоса у другому полі розсадника від числа заокульованих підщеп складає 85,7%.

Об'єм крони дерев абрикоса на Krymsk®99 на 41% нижчий, ніж на сіянцях жерделі, тобто вони є середньорослими. Підщепа прискорює вступ у плодоношення на 1-2 роки. Продуктивність на 1 м^3 об'єму крони в період росту і плодоношення залежно від сорту в 1,8-3,1 рази більше, ніж на насінневих підщепах, отже, деревина є високопродуктивними.

Враховуючи універсальність цієї підщепи та позитивні результати її вивчення в саду з сортами персика, сливи та абрикоса, вона є перспективною для створення їх промислових садів в основних зонах плодівництва України.

Строк експлуатації інтенсивних насаджень на ній – 16-18 років, рекомендована щільність садіння – 667- 889 дер./га [4, 5, 6].

Подаємо опис підщеп другої групи.

Krymsk®5/ ВСЛ-2 (*P. fruticosa* x *P. lannesiana*) – середньоросла, для черешні та вишні. Відзначається стійкістю до важких щільних і перезволожених ґрунтів і посухостійкістю. Коренева система морозостійка (-12°C). В саду не утворює кореневої порослі. Не уражується кокомікозом, кореневою гниллю, бактеріальним раком, але дуже чутлива до вірусів кільцевої та некротичної плямистості.

Підщепа відмінно розмножується зеленими живцями (96,6%) і в культурі *in vitro*, добре – горизонтальними відсадками (75,9%). Сумісна з районованими сортами вишнево-черешневого походження (дюками) та черешнею. Вихід стандартних саджанців черешні у другому полі розсадника від числа заокульованих підщеп дорівнює 90,8 %. Поряд з тим, у розсаднику виявлено несумісність Krymsk®5 з сортами вишні Альфа, Встреча, Любська, Подбельська і Тургенівка (неміцне зростання деревини). Отже, зазначена підщепа може використовуватися лише для створення промислових садів з використанням цінних сильнорослих сортів вишнево-черешневого походження (дюків) у всіх зонах плодівництва України.

Krymsk®5 є найбільш вивченою з підщеп для черешні. Об'єм крони дерев цієї культури на ній на 47% менший, ніж на черешні дикій, тобто вони є середньорослими і придатними для створення інтенсивних насаджень. В саду відзначаються доброю сумісністю, в залежності від сорту на третій-четвертий рік вступають у плодоношення і за продуктивністю на 1 м³ об'єму крони в період росту і плодоношення в 2,3-4,1 рази перевищують дерева на дикій черешні, отже, є високопродуктивними. Деревя черешні на цій підщепі протягом усього періоду експлуатації насаджень виділяються стабільною високою продуктивністю, а також тим, що плоди на них не дрібніють, як це спостерігається на Гізелі 5.

Враховуючи високу цінність Krymsk®5 для промислового садівництва, у 2006 р. її було внесено до «Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні». Строк експлуатації інтенсивних садів на ній – 16-18 років.

ІС НААН рекомендує запроваджувати у виробництво в основних зонах плодівництва України інтенсивний тип насаджень черешні на цій підщепі зі щільністю садіння 667-1111 дер./га [2, 6, 8, 9, 10, 13].

Krymsk®6/ ЛЦ-52 ((*P. cerasus* x *P. maackii*) x *P. cerasus*) – напівкарликова, для черешні та вишні. Стійка до важких щільних і перезволожених ґрунтів, посухостійка. Морозостійкість кореневої системи висока (-14°C). Кореневої порослі утворює мало. Відносно стійка до кокомікозу, стійка до кореневої гнилі, бактеріального раку та інших хвороб, але дуже чутлива до вірусів кільцевої та некротичної плямистості.

Добре розмножується зеленими живцями (77,3%), а також в культурі *in vitro*. Вихід стандартних саджанців у другому полі розсадника від числа заокульованих підщеп становить 88,6 %.

Підщепа добре сумісна з районованими сортами черешні та вишні. Об'єм крони дерев черешні на вказаній підщепі на 61% менший, ніж на черешні дикій, тобто вони є напівкарликовими та придатними для створення інтенсивних садів.

Krymsk®6 є найбільш скороплідною серед усіх вегетативно розмножуваних підщеп для черешні. Деревя залежно від сорту вступають у плодоношення на другий-третій рік після са-

діння і за продуктивністю на 1 м³ об'єму крони в період росту і плодоношення в 1,2-2,6 рази перевищують дерева на дикій черешні), тобто є середньопродуктивними.

Однак за підвищеної вологості повітря спостерігається ураження дерев черешні на цій підщепі моніліозом, що істотно знижує їх продуктивність порівняно з аналогічними на ВСЛ-2.

Відмічено, що Krymsk®6 в умовах жаркого клімату стає більш слаборослою та скороплідною, тому її доцільно використовувати при створенні промислових інтенсивних насаджень черешні та вишні в зоні Степу України. Строк їх експлуатації – до 15 років, рекомендована щільність садіння – 1000-1250 дер./га [2, 6, 9, 10].

Krymsk®7/ Л-2 (*P. lannesiana*) – напівсильноросла, для черешні та вишні. Відзначається стійкістю до перезволожених ґрунтів. Посухостійкість низька.

Коренева система слабоморозостійка (-8⁰С). Хоч вона і розміщена поверхнево, але порослі не утворює. Зимостійкість дерев на цій підщепі середня, проте через ранні строки їх виходу зі стану зимового спокою бруньки і деревина періодично підмерзають. Імунна до кокомікозу, стійка до кореневої гнилі та інших хвороб. Толерантна до вірусів кільцевої та некротичної плямистості.

Відмінно розмножується зеленими живцями (95,4%), а також в культурі *in vitro*. Вихід стандартних саджанців черешні у другому полі розсадника від числа заокуліруваних підщеп складає 51,2 %.

Виявлено несумісність цієї підщепи в розсаднику за типом німецького зростання деревини з сортами вишні Альфа, Донецький велікан, Жуковська, Ігрушка, Мелітопольська десертна, Любська, Мелітопольська радість, Норд Стар, Ночка, Подбельська, Прізваніє, Примітна, Ребатська красуня, Тургенівка, Фаворит, Чорнокорка, Чудо, Шалунья.

Дерева черешні на Krymsk®7 за показником об'єму крони на 26% менші, ніж на черешні дикій, отже є напівсильнорослими або аналогічні за габаритами деревам на антипці.

В саду у дерев на цій підщепі з усіма сортами черешні виявлено недостатню сумісність, що, у поєднанні із слабкою морозостійкістю кореневої системи призводить до їх ослаблення, випадів і в подальшому різкого зниження продуктивності. Залежно від сорту вони вступають у плодоношення пізно (на шостий-сьомий рік після садіння).

За продуктивністю на 1 м³ об'єму крони дерева в період росту і плодоношення (0,12-0,71 кг/м³) є низькопродуктивними, тобто показники скороплідності і продуктивності знаходяться на рівні дерев на черешні дикій.

Отже, ця підщепа через усе вищевикладене промислового значення не має. Проте її доцільно використовувати в селекції як донор високої вкорінюваності підщеп і стійкості до кокомікозу та інших хвороб [6, 8, 9, 10, 13, 16].

Висновки. Безумовним позитивом підщеп серії Krymsk® є те, що вони більш пристосовані до різноманітних ґрунтово-кліматичних умов України, ніж аналогічні західноєвропейської селекції. Крім того, серед них є високопродуктивні слаборослі форми, які дають можливість підвищити ефективність вирощування, передусім, черешні та абрикоса – найбільш сильнорослих серед плодкових культур.

Список використаної літератури

1. Бабій О.М. Вивчення клонових підщеп сливи в умовах північного Лісостепу України: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук: спец. 06.00.07 «Плодівництво» / О.М. Бабій. – Київ, 1995. – 25 с.
2. Барабаш Т.М. Сумісність сорто-підщепних комбінацій черешні і вишні в маточнику та другому полі розсадника / Т.М. Барабаш // Садівництво. – 2005. – Вип. 56. – С. 98-104.
3. Васюта С.О. Агробіологічна оцінка клонових підщеп для аличі та її розмноження в умовах північної частини Правобережного Лісостепу України: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук: спец. 06.01.07 «Плодівництво» / С.О. Васюта. – Київ, 2005. – 20 с.
4. Еремін В.Г. Клоновые подвои косточковых культур для интенсивных садов юга России / В.Г. Еремін. – Режим доступу: <http://asprus.ru/blog/klonovye-podvoi-kostochkovykh-kultur-dlya-intensivnykh-sadov-yuga-rossii/>
5. Еремін В.Г. Новые российские клоновые подвои за рубежом / В.Г.Еремін // Садоводство и виноградарство. – 2011. – № 1. – С. 17-22.
6. Еремін Г.В. Косточковые культуры. Выращивание на клоновых подвоях и собственных корнях / Г.В. Еремін, А.В. Проворченко, В.Ф. Гавриш и др. – Ростов на Дону: Феникс, 2000. – 256 с.
7. Кінаш Г.А. Комплексне вивчення клонових підщеп для сливи (*Prunus domestica* L.), абрикоса (*Prunus armeniaca* L.) та персика (*Prunus persica* (L.) Batsch.) у південному Степу України / Г.А. Кінаш // Садівництво. – 2012. – Вип. 65. – С. 84-93.
8. Кіщак О.А. Оцінка сорто-підщепних комбінувальних вишні та черешні в розсаднику / О.А. Кіщак, Ю.П. Кіщак // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2005. – Вип. 84. – С. 81-85.
9. Кіщак О.А. Методика групування підщеп плодових культур за силою росту та її обґрунтування на прикладі черешні / О.А. Кіщак. – Київ: Інститут садівництва НААН, 2014. – 26 с.
10. Кіщак О.А. Наукові основи промислової культури черешні в Лісостепу України: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. д-ра с.-г. наук: спец. 06.01.07 «Плодівництво» / О.А. Кіщак. – Київ, 2014. – 36 с.
11. Кіщак Ю.П. Вивчення клонових підщеп абрикоса в умовах північного Лісостепу України: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук: спец. 06.00.07 «Плодівництво» / Ю.П. Кіщак. – Київ, 1994. – 19 с.
12. Кіщак Ю.П. Сумісність сорто-підщепних комбінувальних абрикоса в другому полі розсадника і в саду / Ю.П. Кіщак, О.А. Кіщак, Г.В. Єрьомін // Садівництво. – 2012. – Вип. 66. – С. 108-114.
13. Скрыга В.А. Господарсько-біологічна оцінка сортів і підщеп вишні в Північному Лісостепу України: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук: спец. 06.01.07 «Плодівництво» / В.А.Скрыга. – Київ, 2007. – 19 с.
14. Соболев В.А. Сорто-підщепні комбінувальні сливи (*Prunus domestica* L.) у розсаднику та в саду у північній частині Лісостепу України / В.А. Соболев, О.М. Сухойван // Садівництво. – 2012. – Вип. 66. – С. 108-114.
15. Сотник О.І. Господарсько-біологічна оцінка підщеп персика в розсаднику і саду в умовах Криму: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук: спец. 06.01.07 «Плодівництво» / О.І. Сотник. – Київ, 2010. – 19 с.
16. Шевчук Н.В. Особенности размножения клоновых подвоев вишни и черешни в условиях северной Лесостепи Украины: автореф. дис. ... на соискание науч. степ. канд. с.-х. наук: спец.06.01.07 «Плодівництво» / Н.В. Шевчук. – Самохваловичи, 1991. – 18 с.
17. Apple, pear, peach, nectarine, cherry, plum and apricot rootstocks / Australian nurserymen's fruit improvement company. – Режим доступу: http://www.apfir.com.au/news/pdf/report_data_pub_version_2010.pdf.
18. Prunus plant named 'VSL-2' US PP15723 P3. – Режим доступу: <http://www.google.com/patents/USPP15723>.

PERSPECTIVES OF USING THE ROOTSTOCKS OF THE STONE FRUIT CROPS (SERIES *KRYMSK*[®]) IN FARM ORCHARDS OF UKRAINE

H.A. KISHCHAK, Dr Agr Sci, Senior Research Worker, Head of the Department

Yu. P. KISHCHAK, PhD, Senior Research Worker

Institute of Horticulture, NAAS of Ukraine, Kyiv-27, 23, Sadova st., e-mail: sad-institut@ukr.net

The information has been substantiated concerning the most popular abroad stone fruit crops clonal rootstocks (series Krymsk[®]) obtained at the Krymsk Experimental Breeding Station of the North Caucasian Zonal Research Institute of Horticulture and Viticulture based on the results of the complex investigations that are carried out in Ukraine at the Institute of Horticulture of the National Academy of Agrarian Sciences (IH of NAAS) and network of its scientific institutions for over 30

years and the perspectives determined of their further use in farm orchards of the main horticultural regions in our country.

Key words: rootstocks, stone fruit crops, propagation, vitality, compatibility, growing energy, early ripening, productivity, yield of standard planting trees.

ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОДВОЕВ КОСТОЧКОВЫХ ПЛОДОВЫХ КУЛЬТУР СЕРИИ КРЫМСК® В ПРОМЫШЛЕННЫХ НАСАЖДЕНИЯХ УКРАИНЫ

Е.А. КИЩАК, доктор с.-х. наук, ст. науч. сотрудник, зав. отделом

Ю.П. КИЩАК, кандидат с.-х. наук, ст. науч. сотрудник

Институт садоводства (ИС) НААН Украины, Киев-27, ул. Садовая, 23, e-mail: sad-institut@ukr.net

По результатам комплексных исследований в Украине, которые более 30 лет проводятся в Институте садоводства Национальной академии аграрных наук и сети его научных учреждений с клоновыми подвоями косточковых культур, выведенными на Крымской опытно-селекционной станции СКЗНИИСиВ, обобщена информация относительно наиболее популярных из них за рубежом (серия Крымск®) и определены перспективы их дальнейшего использования в промышленных насаждениях основных зон плодоводства нашей страны.

Ключевые слова: подвой, косточковые культуры, размножение, приживаемость, совместимость, сила роста, скороплодность, продуктивность, выход стандартных саженцев.

Одержано редколлегією 18.01.16